

Március tizenötödikén

Az a régi március tizenötödike régen volt, nagyon régen . . . éppen nyolcvankilenc esztendeje.

Komor, esős, havas időre virradt március 15-e. A budai hegyek tetejére felhők ereszkedtek, a Duna fölött pedig vastag köd lebegett . . .

Szerda volt. Máskor ilyenkor már érezni lehetett a tavasz első meleg lehelletét. Most azonban hideg és barátságtalan volt még az idő. A tavasz is, a szabadság is aludtak még . . .

De mintha mégse . . . A szabadság már ébredezett. Forró volt az emberek lelke. Egyre hevesebben dobogott az emberek szíve, különösen az ifjuságé . . .

A Pesten lévő Pylvax-kávéházat be sem csukták az éjjel. A pesti ifjuság és az írók késő éjtszakáig együtt tanácskoztak, hogyan vivják ki másnap a felsőbb hatalmak ellenében a magyar nemzet szabadságát! Mert bizony, kedves gyermekeim, nem volt mindig szabad a magyar. Nem volt testvére magyar a magyarnak, mert amíg az egyiknek csak joga volt és azt kívánt, amit akart, a másiknak csak kötelessége volt, azt kellett tennie, amit a nemesek akartak. De még a nemesek sem voltak szabadok. Nekik is mások parancsoltak, azok kívánságát kellett teljesíteniök. Ezek a parancsolók pedig az osztrákok voltak, akik szomszédaink lévén, mellettünk éltek századokon át, míg végre a királyunk is közös lett velük. Más nemzetek már régen megszerezték szabadságukat, egyedül a magyar volt az, amely még mindig a mások akarata szerint cselekedett.

Ezen tanácskoztak ott, a pesti kávéházban a magyar ifjak vezérei s amikor elhatározták magukat, hogy tovább nem várnak a szabadság kivívásával, megbeszélték, hogyan fogják ezt a határozatukat a felsőbbség tudomására hozni.

Pitymallatkor már újra a kávéházban voltak valamennyien. Egymásután érkeztek az ifjuság vezérei, Petőfi Sándor, Jókai Mór, Irinyi Dániel, Vajda János, Vasvári Pál, Nyári Albert és a többiek, ki tudná valamennyi derék ifju nevét felsorolni is. Elég az hozzá, hogy egyetlen egy sem hiányzott azok közül, akik az este megígérték, hogy ott lesznek a nevezetes napon, a szabadság kivívásánál! Fialat arcukat pirosra csipte a friss márciusi szél, szemük tűzben égett a lelkesedés hevétől. El voltak tökéelve mindenre.

Az első, amit tettek, az volt, hogy a magyar nemzet kívánságát 12 pontba foglalták s leírva kifüggesztették a város két utcájában, hadd olvassák a járókelők.

Már ez is tiltott dolog volt, mert az akkori törvények nem engedték meg az engedély nélküli hirdetésekét.

Az egyik lelkes ifju magyarázni kezdte a pontokat az összegyűlt közönségnek, mire egy rendőr sietett oda, hogy azt megakadályozza. A lelkes közönség azonban kiszabadította az ifjuság vezérét a rendőr kezei közül.

Közben egyre nagyobb tömeg gyűlt össze az ifjuság híres kávé-

háza előtt s kíváncsian várta a fejleményeket. Ezt látva, Jókai felállt egy asztalra s kijelentette, hogy ha nem akarunk elmaradni a többi nemzetől, azonnal cselekednünk kell. Minden nemzet szabad már és boldogul, csak a magyar türi, hogy tovább is mások intézzék a sorsát.

Viharos éljenzés támadt erre, nemcsak a kávéházban, hanem az azon kívül állók között is. Egyszerre azonban mindenki elhallgatott. Látták, hogy Petőfi Sándor, a magyar nép szeretett nagy költője akar szólni. Utat nyitottak számára, mire Petőfi felállt egy asztalra, kezében egy összehajtogatott papírdarabot szorongatott, amit olvasni kezdett.

Talpra magyar, hi a haza!
Itt az idő most, vagy soha!
Rabok legyünk vagy szabadok, —
Ez a kérdés válasszatok!

Gondolhatjátok, hogy mit válaszolt rá a magyar nép! Ezt:

A magyarok Istenére esküszünk,
Esküszünk,
Hogy rabok tovább
Nem leszünk!

Kedves Gyermekeim! Látom, bennetek is megpezdült a vér ennek a bátor, lelkes eskünek hallatára! Hát még ha ott álltatok volna abban a lelkes tömegben, amely magától a nagy költőtől, Petőfitől hallotta! Soha ilyen lelkesítő hangon nem szóltak még a magyarhoz s e költemény elszavalása után, még ha jégből lett volna is, fel kellett volna olvadnia minden magyar szívnél! Fel is olvadt!

Akik ott voltak, sirtak, a boldogság könnyeit hullatták, míg kint az utcán, meghallva a történeteket, lelkes éljenzésben törtek ki. Leírhatatlan, elmondhatatlan jelenetek játszódtak le. Az emberek egymás nyakába borultak, egymás kezét szorongatták. Petőfit is vállukra kapta egy lelkes csoport s ölelve, simogatva ruhája szegélyét, körülhordozták a kávéházban.

A következő pillanatban már az egész csapat kint volt az utcán. Valahonnan előkerült egy nemzetiszínű zászló is s egy ifju, Bárdy Gáspár vette kezébe, hogy a menet előtt vigye. Utána Petőfi, Jókai, Vasvári, Irinyi és a többiek lépkedtek nagy boldogan.

Szívéukben nemes elszántság, keblükön háromszínű kokárda hirdette, hogy megszületett a magyar szabadság! Emelt fővel s azzal az elhatározással indultak meg, hogy nem hátrálnak, bármilyen akadályokba ütközzenek is.

Mintha a jó Isten is megelégette volna már a magyar nép szenvedéseit, semmi baj nem érte a hazafias lelkesedéstől lángoló ifjúságot.

Közben városszerte hire ment a tüntetésnek, s a polgárság Budapest minden részéből a Belváros felé indult, hogy a Talpra magyart! és a tizenkét pontot hallhassa.

... Ezalatt a kaszárnyákban megcsörrentek a fegyverek. A kapukat sietve becsukták, a katonák sorba álltak, a tisztek szemlét tar-

tottak fölöttük. A budai várban az ágyukat Pest felé fordították, a tü-zérek égő kanóccal álltak ágyuk mellett, hogy mihelyt parancsot kap-nak, megkezdjék a tüzelést.

Az ágyucsövek tátongó toroka sem rémíthette meg azonban a lelkes ifjúságot. Tíz óra tájban már ezren és ezren vonultak Petőfi és Jókai után. Valahányszor megálltak és a sápadt Petőfi eldörögte a Talpra magyart! az emberek levették kalapjukat s egyszerre ezren és ezren kiáltották lelkesülten utána az esküt:

— Esküszünk, esküszünk, hogy rabok tovább nem leszünk!

El tudjátok képzelni, kedves gyermekeim, azt a lelkesedést, örömet, boldogságot, amit akkor érzett a magyar nép? S azok, akik szabadságunkra törtek, mit tehettek, látták a magyar nép egységes akaratát, kénytelenek voltak meghajolni egy nemzet szent kívánsága előtt.

Az ifjúság pedig egész napon át tüntetett, este fáklyákat gyuj-tottak s úgy járták be az utcákat.

Igy született meg a magyar szabadság, kedves gyermekeim...

A rab dalos madár

*Kalitja szinaranyból,
Szébb, mint a zöld határ,
Lakója mégis oly bús:
A rab dalos madár.*

*„Erdő-mező világa
Virágos völgy, határ,
Mosolygó nap sugára
Engem hiába vár.*

*Lecsügg a szárnya, tolla,
Ugy gubbaszt ott szegény,
Mintha gyászfátyol ülne
Két szomorú szemén.*

*Amerre vitt a vágyam,
A kerek ég s a föld,
Mind az enyém volt, áldó
Dalommal mind betölt.*

*Mi a bajod madárkám,
Mért nem dalolsz nekem?
Csengő szavad naponta
Vidítja életem.*

*Ott ringott kicsi fészken
A lombok rejtekén.
Amíg szerelmes párom
Repesve szállt felém.*

*Ezüst vályuba friss víz
És pompás eleség.
Tenyeremből cukorka,
Ha mindez nem elég.*

*Zugó szél megzilálta,
Vihar jött, rám szakadt,
Mit bántam én, daloltam,
Szabad voltam, szabad!*

*Megrázkodik borongva,
Nem nyul mihez se már,
S így zendít énekére
A rab dalos madár.*

*S most börtönömbe zárva
Csak haldoklom, szegény.
Elsírtam már a könnyeim,
Rabságom éjjelén.*